

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

28 octombrie 2021 *

„Trimitere preliminară – Conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică – Directiva 92/43/CEE – Articolul 12 alineatul (1) – Sistem de protecție riguroasă a speciilor de animale – Anexa IV litera (a) – *Cricetus cricetus* (hârciogul) – Arii de odihnă și arii de reproducere – Deteriorare sau distrugere”

În cauza C-357/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Verwaltungsgericht Wien (Tribunalul Administrativ din Viena, Austria), prin decizia din 10 iulie 2020, primită de Curte la 31 iulie 2020, în procedura

IE

împotriva

Magistrat der Stadt Wien,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul A. Arabadjiev (raportor), președintele Camerei întâi, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a doua, doamna I. Ziemele și domnii T. von Danwitz, P. G. Xuereb și A. Kumin, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru guvernul ceh, de M. Smolek, J. Vlácil și L. Dvořáková, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de C. Hermes și M. Noll-Ehlers, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatei generale, pronunță prezenta

* Limba de procedură: germana.

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO 1992, L 206, p. 7, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 109, denumită în continuare „Directiva habitate”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între IE, angajat al unui dezvoltator imobiliar, pe de o parte, și Magistrat der Stadt Wien (administrația municipală a orașului Viena, Austria), pe de altă parte, în legătură cu adoptarea de către aceasta a unei decizii administrative penale prin care lui IE i se aplică o amendă și, în cazul nerecuperării acesteia, o sancțiune alternativă constând într-o pedeapsă privativă de libertate pentru motivul că, în cadrul unui proiect de construcție a unei clădiri, a deteriorat și a distrus arii de odihnă, precum și arii de reproducere ale speciei *Cricetus cricetus* (hârciogul), care figurează pe lista speciilor de animale protejate înscrise la litera (a) din anexa IV la Directiva habitate. Acest litigiu a dat deja naștere unei cereri de decizie preliminară, asupra căreia Curtea s-a pronunțat prin Hotărârea din 2 iulie 2020, Magistrat der Stadt Wien (Hârciogul), (C-477/19, EU:C:2020:517).

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 2 din Directiva habitate prevede:

„(1) Obiectul prezentei directive este să contribuie la menținerea biodiversității prin conservarea habitatelor naturale și a speciilor de floră și faună sălbatică de pe teritoriul statelor membre în care se aplică [T]ratatul [FUE].

(2) În temeiul prezentei directive, se adoptă măsuri de menținere sau readucere la un stadiu corespunzător de conservare a habitatelor naturale și a speciilor de floră și faună sălbatică de importanță [pentru Uniunea Europeană].

(3) Măsurile adoptate în temeiul prezentei directive trebuie să țină seama de condițiile economice, sociale și culturale, precum și de caracteristicile regionale și locale.”

- 4 Articolul 12 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Statele membre iau măsurile necesare pentru a institui un sistem de protecție riguroasă a speciilor de animale enumerate în anexa IV litera (a) în aria lor de extindere, interzicând:

- (a) orice formă de capturare sau ucidere deliberată a specimenelor din aceste specii în natură;
- (b) perturbarea deliberată a speciilor respective, în special în timpul perioadei de reproducere, cuibărire, hibernare și migrare;
- (c) distrugerea deliberată sau culegerea ouălor din natură;
- (d) deteriorarea sau distrugerea ariilor de reproducere sau de odihnă.”

- 5 Printre speciile de animale de „importanță [pentru Uniune] care au nevoie de protecție strictă”, a căror listă este prevăzută la litera (a) din anexa IV la directiva menționată, figurează și *Cricetus cricetus* (hârciogul).

Dreptul austriac

- 6 Wiener Naturschutzgesetz (Legea privind protecția naturii a landului Viena) din 31 august 1998 (LGBL. für Wien, 45/1998), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „WNSchG”), transpune Directiva habitate în dreptul național pentru landul Viena (Austria).
- 7 Articolul 10 alineatul 3 punctul 4 din WNSchG reia formulările de la articolul 12 alineatul (1) litera (d) din această directivă. El prevede printre altele că este interzisă deteriorarea sau distrugerea ariilor de reproducere sau de odihnă ale animalelor strict protejate.
- 8 Sancțiunile prevăzute pentru încălcarea articolului 10 alineatul 3 punctul 4 din WNSchG sunt stabilite la articolul 49 alineatul 1 punctul 5 din aceasta. Potrivit acestei din urmă dispoziții, este posibilă de o amendă de până la 21 000 de euro sau, în cazul nerecuperării acesteia, de o sancțiune alternativă constând într-o pedeapsă privativă de libertate de până la patru săptămâni și, în caz de repetare, de o amendă de până la 35 000 de euro sau, în cazul nerecuperării acesteia, de o sancțiune alternativă constând într-o pedeapsă privativă de libertate de până la șase săptămâni orice persoană care, cu încălcarea articolului 10 alineatul 3 punctul 4 din WNSchG, deteriorează sau distruge arii de reproducere sau de odihnă ale unor animale strict protejate.
- 9 Potrivit articolului 22 alineatul 5 din WNSchG, autoritatea competentă poate autoriza intervenții individuale dacă măsura avută în vedere, individual sau împreună cu alte măsuri solicitate autorității competente, nu compromite în mod semnificativ obiectivul protecției.
- 10 Anexa la Wiener Naturschutzverordnung definește *Cricetus cricetus* (hârciogul) ca fiind o specie de animale strict protejată.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 11 Un dezvoltator imobiliar, angajatorul lui IE, a efectuat lucrări de construcție a unei clădiri pe un teren pe care trăia *Cricetus cricetus* (hârciogul). Proprietara terenului respectiv, care avea cunoștință de această situație, a informat despre aceasta dezvoltatorul imobiliar, care a desemnat, înainte de începerea lucrărilor, un expert de mediu. Astfel, el a întocmit o hartă a vizuinilor de *Cricetus cricetus* (hârciogul) și a determinat, într-un anumit sector, dacă vizuinile erau sau nu erau locuite.
- 12 Înainte de realizarea lucrărilor, dezvoltatorul imobiliar menționat a procedat la îndepărtarea stratului vegetal, la degajarea locului de construcție, la realizarea unui drum de acces la șantier și la construirea unei parcări în imediata apropiere a intrărilor vizuinilor de *Cricetus cricetus* (hârciogul) (denumite în continuare „măsurile prejudiciabile”). În special, îndepărtarea stratului vegetal urmărea să determine deplasarea *Cricetus cricetus* (hârciogul) care trăia pe suprafețele unde urma să aibă loc activitatea de construcție către suprafețele care ar fi fost protejate în mod special și rezervate pentru această specie de faună. Cu toate acestea, autorizarea prealabilă a măsurilor prejudiciabile nu fusese solicitată autorității competente și, în consecință, nu fusese obținută înainte de începerea lucrărilor. În plus, cel puțin două intrări în vizuini au fost distruse.

- 13 Administrația municipală a orașului Viena a considerat, prin urmare, că IE, în calitate de angajat al aceluiași dezvoltator imobiliar, era răspunzător de deteriorarea și de distrugerea ariilor de odihnă, precum și a ariilor de reproducere ale *Cricetus cricetus* (hârciogul), aplicându-i, conform articolului 10 alineatul 3 punctul 4 din WNSchG, o amendă susceptibilă, în cazul nerecuperării, să fie transformată într-o pedeapsă privativă de libertate.
- 14 IE a sesizat Verwaltungsgericht Wien (Tribunalul Administrativ din Viena, Austria) cu o acțiune prin care urmărea să conteste aplicarea acestei amenzi în special pentru motivul că, pe de o parte, vizuinile vizate nu erau ocupate de *Cricetus cricetus* (hârciogul) la momentul punerii în aplicare a măsurilor prejudiciabile și, pe de altă parte, aceste măsuri nu ar fi condus la deteriorarea sau la distrugerea ariilor de odihnă sau de reproducere ale acestei specii de animale.
- 15 În acest context, instanța de trimitere, printr-o primă cerere de decizie preliminară, datată 12 iunie 2019, a adresat Curții o serie de întrebări privind interpretarea articolului 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate, pentru a obține precizări referitoare la sfera noțiunilor de „arie de odihnă”, „arie de reproducere”, „deteriorare” și „distrugere”, în sensul acestei dispoziții. Prin Hotărârea din 2 iulie 2020, Magistrat der Stadt Wien (Hârciogul) (C-477/19, EU:C:2020:517), Curtea a răspuns la prima dintre aceste întrebări declarând că dispoziția menționată trebuie interpretată în sensul că noțiunea de „arii de odihnă” include și ariile de odihnă care nu mai sunt ocupate de *Cricetus cricetus* (hârciogul), având în vedere că există o probabilitate suficient de ridicată ca specia respectivă să revină în aceste arii de odihnă, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere. În plus, prin această hotărâre, Curtea a declarat inadmisibile celelalte întrebări din cauza unor insuficiențe ale cererii de decizie preliminară în definirea cadrului factual și a cadrului juridic național vizate, precum și a lipsei de explicații privind motivele precise pentru care interpretarea dreptului Uniunii solicitată era necesară instanței de trimitere în scopul soluționării litigiului principal.
- 16 În acest context, instanța de trimitere sesizează Curtea cu o nouă cerere de decizie preliminară, prezentând o expunere a faptelor mai detaliată și precizând că „deteriorarea unei arii de odihnă”, „distrugerea unei arii de odihnă”, „deteriorarea unei arii de reproducere” și „distrugerea unei arii de reproducere” constituie, potrivit reglementării naționale, patru infracțiuni distincte care trebuie sancționate în mod autonom. Prin urmare, ea consideră necesar, pentru soluționarea litigiului principal, să se determine întinderea atât în spațiu, cât și în timp a noțiunii de „arie de reproducere”, precum și criteriile de distincție între „deteriorarea” și „distrugerea” unei arii de reproducere și/sau a unei arii de odihnă.
- 17 În special, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă protecția oferită de articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate vizează numai locuirea concretă a vizuinilor de *Cricetus cricetus* (hârciogul) sau dacă ea se extinde și la împrejurimile acestor vizuini. În plus, având în vedere divergențele dintre avizul expertului privat desemnat de IE și cel al experților administrației municipale a orașului Viena, ea relevă necesitatea clarificării problemei dacă numai perioada de locuire concretă și efectivă a vizuinilor de către *Cricetus cricetus* (hârciogul), precum și cea de emancipare a puilor acestei specii de animale trebuie să fie luate în considerare pentru calificarea, pe plan temporal, a unei arii de reproducere sau dacă trebuie să se țină seama și de perioada de gestație și de perioada de dependență eventuală a acesteia.

18 În aceste condiții, Verwaltungsgericht Wien (Tribunalul Administrativ din Viena) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Ce trebuie să se înțeleagă prin termenul «arie de reproducere» în sensul prevăzut la articolul 12 alineatul [1] litera [d] din [Directiva habitate] și cum trebuie delimitată în spațiu o «arie de reproducere» de alte zone?
- 2) Care sunt factorii determinanți pe baza cărora se stabilește dacă și, eventual, pentru ce perioadă este limitată în timp existența unei arii de reproducere?
- 3) Care sunt criteriile pe baza cărora se stabilește dacă printr-o anumită acțiune sau omisiune s-a cauzat o deteriorare sau o distrugere a unei arii de reproducere?
- 4) Care sunt criteriile pe baza cărora se stabilește dacă o «arie de odihnă» în sensul prevăzut la articolul 12 alineatul [1] litera [d] din Directiva [habitate] a fost deteriorată sau distrusă?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 19 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate trebuie interpretat în sensul că noțiunea de „arie de reproducere”, vizată de această dispoziție, cuprinde numai vizuinile de *Cricetus cricetus* (hârciogul) sau dacă se extinde și la împrejurimile intrărilor în vizuinile acestei specii de animale protejate.
- 20 Potrivit unei jurisprudențe constante, în vederea interpretării unei dispoziții a dreptului Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de contextul ei și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție [Hotărârea din 2 iulie 2020, Magistrat der Stadt Wien (Hârciogul), C-477/19, EU:C:2020:517, punctul 23 și jurisprudența citată].
- 21 În primul rând, trebuie să se arate că, potrivit chiar termenilor articolului 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate, statele membre trebuie să ia măsurile necesare pentru a institui un sistem de protecție riguroasă a speciilor de animale enumerate la litera (a) din anexa IV la această directivă în aria lor de extindere, interzicând deteriorarea sau distrugerea ariilor de reproducere sau de odihnă.
- 22 Totuși, textul acestei dispoziții nu permite, ca atare, să se determine dacă protecția oferită de această dispoziție ariilor de reproducere ale unei specii de animale protejate se extinde și la împrejurimile acestor arii.
- 23 În al doilea rând, în ceea ce privește contextul în care se înscrie articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate, deși Directiva habitate nu cuprinde o definiție a noțiunii de „arie de reproducere”, Curtea a subliniat că interdicția prevăzută de această dispoziție nu privește în mod direct speciile de animale, ci urmărește să protejeze părți importante ale habitatului lor [Hotărârea din 2 iulie 2020, Magistrat der Stadt Wien (Hârciogul), C-477/19, EU:C:2020:517, punctul 28].

- 24 Rezultă de aici că protecția riguroasă oferită de articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate urmărește să garanteze că părți importante din habitatul speciilor de animale protejate sunt menținute astfel încât acestea să poată beneficia de condițiile necesare pentru ca, printre altele, să se reproducă acolo [a se vedea prin analogie Hotărârea din 2 iulie 2020, Magistrat der Stadt Wien (Hârciogul), C-477/19, EU:C:2020:517, punctul 29].
- 25 Or, trebuie să se arate că o interpretare a noțiunii de „arie de reproducere”, care figurează la articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate, astfel cum este preconizată de reclamantul din litigiul principal, care ar înțelege să limiteze sfera acestei noțiuni numai la vizuinile de *Cricetus cricetus* (hârciogul), este susceptibilă să excludă de la această protecție zone necesare reproducerii și nașterii puilor acestei specii de animale protejate, care se pot situa în împrejurimile acestor vizuini. O asemenea interpretare nu ar fi de natură să garanteze că părți importante din habitatul speciei de animale respective sunt menținute astfel încât acestea să poată beneficia de condițiile necesare pentru ca, printre altele, să se reproducă acolo.
- 26 În această privință, în documentul de orientare privind protecția riguroasă a speciilor de animale de importanță comunitară în temeiul Directivei habitate 92/43/CEE (versiunea finală, februarie 2007), Comisia precizează, pe de o parte, că articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate trebuie înțeles în sensul că urmărește salvagardarea funcționalității ecologice a ariilor de reproducere și, pe de altă parte, că acestea pot îngloba ariile necesare paradei nupțiale, acuplării, construirii cuibului sau alegerii zonei de depunere a ouălor ori de parturiție, locul de dezvoltare și de eclozare a ouălor și aria de cuibărit sau de parturiție atunci când este ocupată de pui care depind de această arie.
- 27 Așadar, reiese din contextul în care se înscrie articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate că noțiunea de „arie de reproducere” trebuie să fie înțeleasă ca vizând ansamblul zonelor necesare pentru a permite speciei de animale vizate să se reproducă acolo cu succes, inclusiv împrejurimile ariei de reproducere, această interpretare fiind susținută și de obiectivele acestei directive.
- 28 Astfel, în al treilea rând, trebuie amintit, după cum a subliniat Curtea la punctul 18 din Hotărârea din 2 iulie 2020, Magistrat der Stadt Wien (Hârciogul) (C-477/19, EU:C:2020:517), că, potrivit articolului 2 alineatul (1) din Directiva habitate, „obiectul directivei este să contribuie la menținerea biodiversității prin conservarea habitatelor naturale și a speciilor de floră și faună sălbatică de pe teritoriul european al statelor membre”. În plus, potrivit articolului 2 alineatele (2) și (3) din această directivă, măsurile adoptate în temeiul acesteia urmăresc să asigure menținerea sau readucerea la un stadiu corespunzător de conservare a habitatelor naturale și a speciilor de floră și faună sălbatică de importanță pentru Uniune și țin seama de condițiile economice, sociale și culturale, precum și de caracteristicile regionale și locale.
- 29 Pe de altă parte, Directiva habitate urmărește să asigure o protecție riguroasă a speciilor de animale, în special prin intermediul interdicțiilor prevăzute la articolul 12 alineatul (1), așa încât regimul de protecție prevăzut la această dispoziție trebuie să fie în măsură să evite efectiv ca habitatului speciilor de animale protejate să i se aducă atingere [a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 iulie 2020, Magistrat der Stadt Wien (Hârciogul), C-477/19, EU:C:2020:517, punctul 20 și jurisprudența citată].

- 30 Prin urmare, protecția ariilor de reproducere ale unei specii de animale protejate, prevăzută la articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate, trebuie să permită să se garanteze că aceste arii contribuie la menținerea sau readucerea la un stadiu corespunzător de conservare a acestei specii de animale, în sensul că această protecție asigură permanența funcționalității lor ecologice.
- 31 Or, nu ar fi compatibil cu acest obiectiv să fie lipsite de protecție împrejurimile ariilor de reproducere ale unei specii de animale protejate, din moment ce ele se pot dovedi necesare pentru a permite acestei specii de animale să se reproducă cu succes.
- 32 În speță, nu se contestă că măsurile prejudiciabile au constat în îndepărtarea stratului vegetal din împrejurimile intrării vizuinilor de *Cricetus cricetus* (hârciogul), degajarea locului de construcție, realizarea unui drum de acces la șantier și construirea unei parcări în imediata apropiere a intrărilor vizuinilor.
- 33 În aceste condiții, așa cum rezultă atât din contextul în care se înscrie articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate, cât și din obiectivele urmărite de acesta, trebuie să se considere că protecția unei arii de reproducere a unei specii de animale protejate, astfel cum o impune această dispoziție, ar fi lipsită de efect util dacă unele activități umane realizate în împrejurimile acestei arii ar avea ca obiect sau ca efect faptul că această specie de animale nu mai frecventează aria de reproducere vizată, aspect a cărui verificare va reveni instanței de trimitere.
- 34 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate trebuie interpretat în sensul că noțiunea de „arie de reproducere” vizată la această dispoziție cuprinde și împrejurimile acestei arii, din moment ce ele se dovedesc necesare pentru a permite speciilor animale protejate care figurează la litera (a) din anexa IV la această directivă, precum *Cricetus cricetus* (hârciogul), să se reproducă cu succes.

Cu privire la a doua întrebare

- 35 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate trebuie interpretat în sensul că protecția ariilor de reproducere ale unei specii de animale protejate oferită de această dispoziție este limitată în timp.
- 36 Reiese din dosarul de care dispune Curtea că instanța de trimitere urmărește mai exact să se stabilească dacă această protecție acoperă numai perioada de locuire concretă și efectivă a vizuinilor de către *Cricetus cricetus* (hârciogul) și de emancipare a puilor acestei specii de animale protejate sau dacă ea se aplică și pe toată perioada de gestație și pe perioada de dependență eventuală a acestei specii.
- 37 Pentru a se răspunde la această întrebare, trebuie să se arate că Curtea a trebuit să precizeze, în Hotărârea din 2 iulie 2020, Magistrat der Stadt Wien (Hârciogul) (C-477/19, EU:C:2020:517), întinderea noțiunii de „arie de odihnă”, în sensul articolului 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate. Ea a adoptat astfel, la finalul unei interpretări literale, sistematice și teleologice a dispoziției menționate, o accepțiune largă a întinderii acestei noțiuni în timp, care implică faptul că protecția ariilor de odihnă ale speciei de animale vizate acoperă și ariile de odihnă care nu mai sunt ocupate de această specie de animale, din moment ce există o probabilitate suficient de mare ca respectiva specie de animale să revină pe aceste arii de odihnă.

- 38 Având în vedere considerațiile enunțate la punctele 24, 29 și 30 din prezenta hotărâre, referitoare la protecția riguroasă oferită prin articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate, o asemenea accepțiune largă trebuie să fie reținută și în privința aplicării în timp a protecției ariilor de reproducere, astfel cum sunt vizate la această dispoziție.
- 39 Rezultă de aici că, în scopul asigurării protecției riguroase oferite prin această dispoziție, ariile de reproducere ale unei specii de animale protejate trebuie să beneficieze de o protecție atât timp cât este necesar pentru a permite acestei specii de animale să se reproducă cu succes, astfel încât această protecție să se extindă și la arii de reproducere care nu mai sunt ocupate, din moment ce există o probabilitate suficient de mare ca specia de animale menționată să revină în aceste arii, aspect a cărui verificare va reveni instanței de trimitere.
- 40 O asemenea concluzie este susținută de altfel de interpretarea documentului de orientare menționat la punctul 26 din prezenta hotărâre, în care Comisia precizează că ariile de reproducere sunt cruciale pentru ciclul de viață al unei specii de animale protejate și constituie părți foarte importante ale habitatului său global necesar supraviețuirii sale, astfel încât ele trebuie protejate chiar și atunci când nu sunt ocupate, dar există o probabilitate mare ca specia de animale vizată să revină în aceste arii.
- 41 Prin urmare, trebuie să se considere că articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate nu poate fi interpretat în sensul că protecția ariilor de reproducere ale unei specii de animale protejate pe care o prevede această dispoziție se limitează la perioada de locuire concretă și efectivă sau la perioada de gestație și la perioada de dependență eventuală a acestei specii de animale.
- 42 În scopul punerii în aplicare a sistemului de protecție prescris de această dispoziție, va reveni, prin urmare, instanței de trimitere sarcina de a examina în special, în cadrul salvagădării funcționalității ecologice a ariilor de reproducere ale *Cricetus cricetus* (hârciogul), dacă există o probabilitate suficient de mare ca, în afara perioadelor menționate la punctul precedent, această specie de animale protejată să revină în ariile respective pentru a se reproduce acolo.
- 43 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate trebuie interpretat în sensul că ariile de reproducere ale unei specii de animale protejate trebuie să beneficieze de protecție atât timp cât este necesar pentru a permite acestei specii de animale să se reproducă cu succes, astfel încât această protecție să se extindă și la arii de reproducere care nu mai sunt ocupate, din moment ce există o probabilitate suficient de mare ca specia de animale menționată să revină în aceste arii.

Cu privire la a treia și la a patra întrebare

- 44 Prin intermediul celei de a treia și al celei de a patra întrebări, care trebuie examinate împreună, instanța de trimitere ridică în esență problema interpretării noțiunilor de „deteriorare” și de „distrugere”, în sensul articolului 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate.
- 45 În special, instanța de trimitere urmărește să se stabilească dacă măsurile prejudiciabile constituie o „deteriorare” sau o „distrugere” a unei arii de reproducere și/sau a unei arii de odihnă, în sensul acestei dispoziții.

- 46 În această privință, trebuie să se constate că Directiva habitate nu conține o definiție a acestor noțiuni, care trebuie să fie interpretate, prin urmare, în conformitate cu sensul obișnuit al termenilor care le compun în limbajul curent, ținând seama în același timp de contextul în care sunt utilizați acești termeni și de obiectivele urmărite de reglementarea din care fac parte termenii menționați [a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 octombrie 2020, Staatssecretaris van Financiën (Cotă redusă de TVA pentru afrodisiace), C-331/19, EU:C:2020:786, punctul 24 și jurisprudența citată].
- 47 Mai întâi, în ceea ce privește sensul obișnuit în limbajul curent al termenilor „deteriorare” și „distrugere”, trebuie să se arate că acești termeni vizează acțiunea de a se degrada, inclusiv de a se fragiliza în mod gradual, și, respectiv, acțiunea de a face să dispară.
- 48 În ceea ce privește, apoi, contextul în care se înscrie articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate, reiese din documentul de orientare al Comisiei, menționat la punctul 26 din prezenta hotărâre, că deteriorarea poate fi definită ca o degradare fizică ce afectează un habitat, o arie de reproducere sau o arie de odihnă, care, spre deosebire de distrugere, se poate produce lent și poate reduce progresiv funcționalitatea ecologică a ariei vizate, astfel încât această degradare poate să nu conducă imediat la o pierdere de funcționalitate, ci o va compromite calitativ sau cantitativ și va putea, în final, să determine pierderea sa completă.
- 49 În plus, trebuie amintit că interdicția actelor care cauzează deteriorarea sau distrugerea ariilor de reproducere sau a ariilor de odihnă prevăzută la această dispoziție nu este limitată la actele intenționate, contrar celor prevăzute pentru actele vizate la articolul 12 alineatul (1) literele (a)-(c) din directiva menționată [a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 iulie 2020, Magistrat der Stadt Wien (Hârciogul), C-477/19, EU:C:2020:517, punctul 27 și jurisprudența citată].
- 50 În sfârșit, în ceea ce privește obiectivul urmărit de Directiva habitate, trebuie amintit de asemenea că el vizează, așa cum s-a menționat la punctul 29 din prezenta hotărâre, asigurarea unei protecții riguroase a speciilor de animale, în special prin intermediul interdicțiilor prevăzute la articolul 12 alineatul (1).
- 51 Având în vedere acest sistem de protecție riguroasă, trebuie să se considere că gradul de atingere adusă funcționalității ecologice a ariei de reproducere sau a ariei de odihnă, indiferent dacă aceasta este intenționată sau nu, constituie criteriul decisiv pentru a stabili o distincție între, pe de o parte, un act care cauzează o deteriorare a acestei arii de reproducere sau a acestei arii de odihnă și, pe de altă parte, un act care cauzează distrugerea lor.
- 52 În special, trebuie să se garanteze că ariile de reproducere și ariile de odihnă ale unei specii de animale protejate nu sunt deteriorate sau distruse de activitățile umane, așa încât ele să continue să ofere condițiile necesare pentru ca specia de animale respectivă să se poată odihni sau reproduce acolo cu succes. O astfel de evaluare trebuie să țină seama de cerințele ecologice proprii fiecărei specii de animale vizate, căreia îi aparține individul în cauză, precum și de situația de la nivelul indivizilor acestei specii de animale care ocupă aria de reproducere sau aria de odihnă avute în vedere.
- 53 În speță, în scopul aplicării articolului 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate, va reveni instanței de trimitere sarcina de a examina dacă măsurile prejudiciabile au fost de natură să reducă progresiv sau să elimine total funcționalitatea ecologică a acestor habitate.

- 54 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la a treia și la a patra întrebare că articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva habitate trebuie interpretat în sensul că noțiunile de „deteriorare” și de „distrugere”, vizate la această dispoziție, trebuie interpretate în sensul că desemnează reducerea progresivă a funcționalității ecologice a unei arii de reproducere sau a unei arii de odihnă a unei specii de animale protejate și, respectiv, pierderea totală a acestei funcționalități, independent de caracterul intenționat sau nu al unor asemenea atingeri.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 55 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

- 1) **Articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică trebuie interpretat în sensul că noțiunea de „arie de reproducere” vizată la această dispoziție cuprinde și împrejurimile acestei arii, din moment ce ele se dovedesc necesare pentru a permite speciilor animale protejate care figurează la litera (a) din anexa IV la această directivă, precum *Cricetus cricetus* (hârciogul), să se reproducă cu succes.**
- 2) **Articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva 92/43 trebuie interpretat în sensul că ariile de reproducere ale unei specii de animale protejate trebuie să beneficieze de protecție atât timp cât este necesar pentru a permite acestei specii de animale să se reproducă cu succes, astfel încât această protecție să se extindă și la arii de reproducere care nu mai sunt ocupate, din moment ce există o probabilitate suficient de mare ca specia de animale menționată să revină în aceste arii.**
- 3) **Articolul 12 alineatul (1) litera (d) din Directiva 92/43 trebuie interpretat în sensul că noțiunile de „deteriorare” și de „distrugere”, vizate la această dispoziție, trebuie interpretate în sensul că desemnează reducerea progresivă a funcționalității ecologice a unei arii de reproducere sau a unei arii de odihnă a unei specii de animale protejate și, respectiv, pierderea totală a acestei funcționalități, independent de caracterul intenționat sau nu al unor asemenea atingeri.**

Semnături